

процесу, довготермінова спрямованість, інтелектуалізація та демократизація процесу створення та реалізації стратегії, комп'ютерне моделювання стратегічних рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Армстронг Гари . Основы маркетинга. 4-е европ. изд. : пер. с англ. М.: Вильямс, 2018. 1200 с., С.57.
2. Гаркавенко С.С. Політика комунікацій. Лібра, 2014.187с., С. 298.
3. Балабанова Л. В. Стратегічний маркетинг: підручк.: Центр учбової літератури, 2012. 630с., С.78.
4. Джонсон М., Кристенсен К., Кагерманн Х. Изобретая новую бизнесмодель. Стратегии. № 1–2. 2009. С.
5. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер, Г. Армстронг, Дж. Сондерс, В. Вонг. К: Вильямс, 1999. 1055 с., С.67.
6. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник / Н.В. Куденко. К.: КНЕУ, 1998. 152 с., С.75.
7. Судомир С. М. Стратегія розвитку підприємств та її цільова спрямованість. Інноваційна екон.: науковий журнал. 2011. № 21. С. 67-69.
8. Ціх Г. Особливості вибору маркетингової стратегії. Галицький економічний вісник. 2018. №2(27). С.79-83.

УДК 338(100)

Черепанова В.О.¹, Подрез О.І.², Перерва П.Г.³

¹ канд. економ. наук, доцент НТУ «ХП»

² канд. економ. наук, доцент НТУ «ХП»

³ д-р економ. наук, проф. НТУ «ХП»

ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Кожна суверенна країна має в своєму арсеналі ідею прогресивного розвитку національної економіки. Для її виконання необхідно розробити стратегію (модель) розвитку, тобто досить чітко визначити мету та сформулювати ефективні методи її досягнення [1-14].

Глобалізація охопила соціокультурний розвиток народів світу, технологічний і демографічний розвиток і стала можливою завдяки науково-технічному прогресу і різкому зростанню ролі знань та інформації в сучасному суспільстві. Це позначилося на швидкості розвитку різних економічних систем. З'явилися сектори зі зростаючою віддачею, зростання населення в бідних країнах застопорився, зростання доходів збільшився, а розрив дещо скоротився, хоча продовжує бути катастрофічним за масштабами. Закони, встановлені економічною наукою, які раніше вважалися

істинними, були знищені. Темпи економічного зростання визначаються темпами технічного прогресу, але вже не так визначаються темпами зростання населення, як раніше. Більш того, сповільнюється зростання населення світу, що діє в бік збільшення доходу на душу населення і підвищує вимоги до установ, відповідальним за поширення створюваного продукту [2, 5, 9]. Конкуренція між фірмами і державами все більше зводиться до аспекту швидкості прийняття рішень, часу виконання необхідних дій. По суті, зараз існує конкуренція за швидкість, і час стає найбільш обмеженим ресурсом.

Стратегії розвитку різних країн в контексті зазначених глобальних змін, які, тим не менш, не знімають гостроти екологічних проблем, бідності і розшарування, розпаду багатьох інститутів міжнародного права і світового порядку (виникнення режиму контрольованих експортних війн, включаючи економічні війни), розрізняються за формою і змістом. Початковий рівень розвитку, доступ до знань і технологій, стан основних інститутів, демографічні та кліматичні умови визначають можливості вибору стратегії розвитку. Глобальні зміни супроводжуються політичним і економічним домінуванням одних країн над іншими. В економічній науці це вже давно називають відносинами в системі «центр-периферія». Режим структурно-технологічної залежності, що виник у зв'язку з історико-технічним відставанням і соціокультурною специфікою, визначає стратегічні можливості такого роду країн [3, 7, 12].

Стратегія лідерства (pioneer strategy) - це форма розвитку, коли країна є законодавцем моди в галузі науки і техніки, соціальним стандартом споживання. При цьому це лідерство може базуватися на особливому режимі функціонування «центр - периферія», перенесенні витрат розвитку на інші країни і континенти (в тому числі на екологічні витрати). Це лідерство формалізується відповідними інститутами і має історичну основу. Інші країни, в тому числі сателіти по відношенню до лідера або групи лідерів, реалізують наздоганяючі стратегії розвитку, які бувають двох типів.

Перший тип - це країни другого ешелону, освоюють технологічні досягнення та інститути, створені в провідних країнах (першопрохідці), демонструють досить високий соціальний рівень життя населення, займають допоміжну нішу щодо лідерів, тонко налаштовують основні технічні та технологічні рішення і застосування знань, народжених в країнах-піонерах. Тут можна розвивати державний сектор, здійснювати державні інвестиції, ці країни зберігають загальний контроль над своїм внутрішнім ринком.

Другий тип - це країни третього ешелону, стратегія розвитку яких повністю підпорядкована цілям країн-піонерів, оскільки розвиток здійснюється виключно за рахунок масштабного запозичення технологій і знань у провідних країн. Бюрократія не є самостійною у прийнятті рішень,

державний сектор може бути різним за розміром, але внутрішній ринок знаходиться під контролем іноземних транснаціональних компаній. У виробничій (нетоварній) діяльності країна зазвичай не має компаній на транснаціональному рівні.

При всій своїй схожості наздоганяючі і передові стратегії розвитку економіки - це різні варіанти розвитку як за змістом, так і за системою можливих державних заходів, охоплених цими стратегіями. Хоча, за великим рахунком, стратегія випереджаючого розвитку будується на загальних умовах наздоганяючого розвитку. Стратегія наздоганяючого розвитку покликана скоротити відстань між розглянутими країнами, зберігши, в цілому, рух відстаючої країни по певній траєкторії. Концепція наздоганяючого розвитку орієнтується на подолання відставання шляхом концентрації власних ресурсів на індустріалізації та модернізації економіки (в основному за рахунок протекціонізму). Дійсно, існує ще ряд досліджень, які стверджують, що протекціонізм іноді може бути корисний навіть в умовах глобальної економічної системи і різкого розширення міжнародної торгівлі. Наздоганяюча розробка може здійснюватися власними силами, якщо є необхідні ресурси, або шляхом запозичення відсутніх технологій і придбання необхідних ресурсів [4, 8, 13]. У будь-якому випадку центральною точкою траєкторії наздоганяння є збереження самої траєкторії і необхідність збільшення темпів зростання промислового виробництва і економіки.

Перспективний розвиток видається ймовірним лише за умови відповідного інструментального коригування державної політики, заходів, спрямованих на відновлення внутрішнього ринку широкого асортименту продукції, інвестування у відбудову втрачених галузей (верстатобудування, приладобудування, електроніка) зі створенням внутрішнього попиту на засоби виробництва і кінцеву споживчу продукцію всередині країни з проведенням відповідної політики імпортозаміщення та експортної орієнтації виробництва. Тільки в цьому контексті буде можлива проактивна стратегія, що провокує нову технологічну траєкторію, яка покаже свою стійкість. В іншому випадку спрямування обмежених ресурсів на нову технологічну траєкторію призведе до утворення нової диспропорції між унікальністю цієї траєкторії, можливо, її експортної орієнтацією, і відсталістю цілого комплексу класичних галузей і технологій. Таким чином, стратегія випереджаючого розвитку для України зводиться до пошуку комбінації між стимулюванням інновацій та відтворенням класичних або консервативних галузей, що само по собі створить додатковий попит на нові технології. При цьому державна політика інвестування в такий проект повинна будуватися виходячи з необхідності забезпечення секторів зі зростаючою віддачею додатковими ресурсами. Йдеться про можливість використання української мови патентів на ринку винаходів і застосування спеціальних процедур

технологічної конкуренції, заснованих на теорії вирішення винахідницьких задач, що дозволяє блокувати появу нових технологій у конкурентів на рівні сучасних корпорацій. Інші форми, особливо в частині створення спільних підприємств, або забезпечення внутрішнього ринку для іноземних компаній, є методами здачі конкурентних позицій і фіксації структурно-технологічної залежності внутрішніх агентів економіки і промисловості з зовнішніх, більш центрів, які розвиваються більш динамічно. Такий результат суперечить самій ідеї передової стратегії розвитку країни, достатньо забезпеченої ресурсами і в меншому обсязі, але все ж забезпеченої базовими технологіями.

Визначення кожною країною власної стратегії (моделі) економічного розвитку – це дуже важлива та актуальна справа менеджменту та політичних сил кожної країни. Для її вирішення треба враховувати поточний та перспективний стан економічних показників країни, її різного роду ресурсний потенціал (природні та трудові ресурси, науково-технічну базу і таке ін.), особливості соціально-політичних відносин в країні, ступінь участі цієї країни в міжнародному поділі праці, її геополітичне положення – тобто абсолютно всі можливості країни. На основі цього слід визначити ціль, якої має досягти країна в своєму глобальному соціально-економічному розвитку. Після того, як ціль буде сформульована та прийнята більшістю населення (що визначається, наприклад, підтримкою деяких політичних сил на своїх виборах), а в деяких випадках фіксується навіть в конституції країни, уряд розробляє й здійснює комплекс заходів щодо її успішного досягнення. Такого роду заходи мають в певній мірі довгостроковий термін виконання і представляють собою стратегію економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Попов О.В., Мехович С.А., Кобелева Т.О. Класифікація ризиків при проведенні інноваційних перетворень // *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит.* 2021. №3. С.66-71.

2. Kobieliava T.O., Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical automation // *Marketing and Management of Innovations.* №4. С.67-74.

3. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека креативних економічних розробок // *Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 22 квітня 2019 р. Київ : НАУ, 2019. С. 87-89.* <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41523>

4. Перерва П., Маслак О., Кобелева Т., Кучинський В., Ілляшенко С. (2021). Ефективність інформаційних технологій в управлінні інтелектуальною власністю промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний*

інститут" (економічні науки), (1), 53–58. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.1.53>

5. Кобелева Т. О. Економічна оцінка роботи підрозділу із забезпечення комплаєнс-безпеки підприємства // Науковий вісник ПУЕТ : зб. наук. пр. Сер. : Екон. науки. Полтава: ПУЕТ, 2019. № 3 (94). С. 38-48. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/58560>

6. Перерва П.Г. Формування системи моніторингу підприємницької діяльності підприємства / П. Г. Перерва, Т. О. Кобелева // Економіка: реалії часу: електрон. наук. вид. 2023. № 1 (65). С. 5-11. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No1/5.pdf>

7. Кобелева Т.О. Комплаєнс як категорія економічної безпеки промислового підприємства // Економіка: реалії часу. 2018. № 6 (40). С. 52-59. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No6/52.pdf>

8. Шаульська Л.В., Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Дослідження впливу підприємницьких ризиків на сталий розвиток // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2023. № 3 (181). С. 14-23. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/66827>

9. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Методичні засади моніторингу показників енергетичної безпеки в діяльності бізнес-структур // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2023. № 3(181). С.33-42. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/66824>

10. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Маркетингові підходи до моніторингу кон'юнктури товарного ринку промислового підприємства // Екон. вісник НТУУ «КПІ» : зб. наук. пр. Київ : НТУУ "КПІ", 2017. № 14. С. 468-477. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108749>

11. Kobieliava T.O, Tkachov M.M., Tkachova N.P., Pererva P.G. (2017) Determination of marketing characteristics of market capacity for electrical automation // Marketing and Management of Innovations. №3. С.79-86.

12. Перерва П.Г., Борзенко В.І., Кобелева Т.О. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник. Харків: НТУ «ХПІ», 2019. 1002 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286988829.pdf>

13. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.

14. Шаульська Л.В., Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків як запорука сталого розвитку бізнес-структур // Економіка і організація управління. 2023. №1(49). С.34-44. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/68529>